

AZ INSURANCE EUROPE FELMÉRÉSE TÍZ EURÓPAI ORSZÁG LAKOSSÁGÁNAK NYUGDÍJCÉLÚ MEGTAKARÍTÁSAIRÓL

Lambert Gábor, kommunikációs vezető MABISZ (gabor.lambert@mabisz.hu)

ÖSSZEFOGLALÓ

Az Insurance Europe tíz európai országra (köztük Magyarországra) kiterjedő felmérése szerint a felnőtt lakosságok közel felének egyáltalán nincs önálló nyugdíj-megtakarítása, ugyanakkor túlnyomó többségük érdeklődést mutat a nyugdíjkiegészítés-célú megtakarítások iránt. Magyarországon az európai átlagnál kissé rosszabb a helyzet.

SUMMARY

According to a pension survey conducted by Insurance Europe covering 10 EU members countries (including Hungary), almost half of the adult population are not saving for retirement, nevertheless majority of them are interested in doing so. The Hungarian situation is a little bit worse than the European average.

Kulcsszavak: egyéni nyugdíj-megtakarítások, nyugdíjfelmérés

Key words: private pension savings, pension survey

JEL: E21, G51

DOI: 10.18530/BK.2020.3-4.102

<http://dx.doi.org/10.18530/BK.2020.3-4.102>

Az európai biztosítók nemzetközi szervezete, az Insurance Europe (IE) tavaly kezdeményezte a tagjai körében, hogy készüljön egy nemzetközi felmérés a lakosság öngondoskodási szokásairól, illetőleg a nyugdíjtermékekkel kapcsolatos elvárásairól. Az IE ennek szükségességét azzal indokolta, hogy az Európai Unió 80 év feletti népessége az előrejelzések szerint 2017 és 2080 között több mint kétszeresére növekszik, ami a nyugdíjrendszereket egész Európában jelentős nyomás alá helyezi. Becslések szerint évente mintegy 2 ezer milliárd euró kiegészítő nyugdíj-megtakarításra lenne szükség Európában. Tapasztalható is, hogy szinte minden ország igyekszik arra ösztönözni az egyéneket, hogy kiegészítő nyugdíj-megtakarítások révén vállaljanak felelősséget jövőbeli nyugdíjjövedelmükért. A biztosítók kiemelt szerepet játszanak a nyugdíjhiány megszüntetésében, miután az egyéni kiegészítő nyugdíjtermékek legfőbb szolgáltatói közé tartoznak.

A kezdeményezésre tíz tagállam reagált pozitívan: Ausztria, Franciaország, Lengyelország, Luxemburg, Magyarország, Németország, Olaszország, Spanyolország, Svájc, valamint Portugália. Ennek nyomán a felmérést 2019 augusztusában és szeptemberében végezte el a gfs-zürich svájci piac- és társadalomkutató cég a tíz ország 10 142 állampolgára körében. A válaszadók 49 százaléka volt nő, és 51 százalék férfi, életkoruk megoszlása: 35 százalék 18–35, 34 százalék 36–50, 31 százalék 51–65 év közötti. Az egyes országokban reprezentatívan jelenítették meg a különböző foglalkoztatottsági formákat (teljes, részmunkaidős, közalkalmazott, egyéni vállalkozó, munkanélküli vagy tanuló), az iskolai végzettségi szinteket (összességében 34 százalék felsőfokú, 55 százalék középfokú, 10 százalék általános iskolai végzettségű), illetve a családi státuszt. A kutatók az országokénti, illetve az összesített felmérés táblázataiban külön is jelezték, ha valamelyik alcsoport véleménye szignifikánsan eltért az átlagtól.

A kérdések csak a magán/kiegészítő nyugdíj-megtakarításokra vonatkoztak.

Az online kérdőívek személyes vonatkozású kérdései kiszűrték azokat, akiknek a profilja nem felelt meg a célcsoportnak (pl. 18 év alattiak vagy már nyugdíjasok). A tizenegy tartalmi kérdésre (amelynek az angol nyelvű fogalmait a részt vevő országok biztosítási szövetségei ültették át saját nyelvükre a helyi viszonyoknak megfelelően) megadott válaszok közül lehetett választani, adott esetben a kérdésre több válasz is megjelölhető volt. A lehetséges válaszokban megjelölt fogalmakat a kérdezők a legtöbb esetben világosan értelmezték is. A kérdések a válaszadók nyugdíj-megtakarítási megfontolásait, illetve pillanatnyi helyzetét kívánták felmérni, valamint azt, hogy miként készülnek pénzügyi szempontból a nyugdíjazásra, és mit várnak el a nyugdíj-megtakarításoktól. A felmérés elején tisztázták, hogy a kérdések csak a magán/kiegészítő nyugdíj-megtakarításokra vonatkoztak, tehát olyan egyéni tökefelhalmozáson alapuló nyugdíj-megtakarításokra, amelyek

1) munkaszerződéshez vagy szakmai tevékenységhez kapcsolódnak (pl. foglalkoztatói nyugdíjpénztár, munkáltató által támogatott önkéntes nyugdíjpénztári befizetés, magánnyugdíjpénztár), vagy

2) melyekhez a csatlakozás önkéntes alapon, egyénileg történik (pl. nyugdíj-előtakarékossági számla (NYESZ), önkéntes nyugdíjpénztár, nyugdíjbiztosítás).

Nem vonatkoztak tehát állami nyugdíjakra (kötelező társadalombiztosítási rendszer) és egyéb olyan nyugdíj-megtakarítási formákra, mint ingatlan, valuta és bankbetétek.

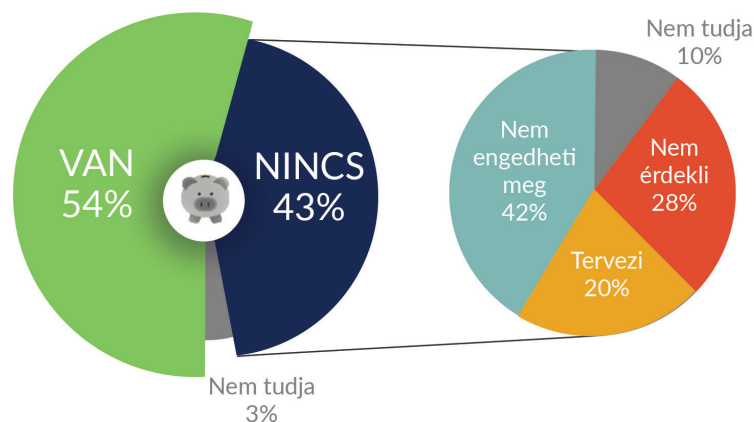
A feldolgozott kérdőívek alapján elkészült tanulmányt az IE 2020. február 27-én mutatta be Brüsszelben. A tanulmány készítői szerint a válaszokból adódó öt legfontosabb megállapítás a következő:

- A válaszadók közel fele nem takarít meg a nyugdíjas éveire.
- A biztonság messze a legfontosabb prioritás, ha valaki nyugdíj-megtakarításban gondolkodik.
- A megtakarítók már inkább digitálisan és nem papír alapon szeretnék információkhoz jutni.
- A részleteket illetően az egyes országok között lényegi különbségek vannak.
- A válaszokat a személyes körülmények – mint az életkor, a nem, a családi státusz, a képzettség szintje és a foglalkoztatási forma – is lényegesen befolyásolják.

Ezek mellett a válaszokból az is jól kiolvasható, hogy minél magasabb az informáltsági szint, annál jobban változnak a prioritások.

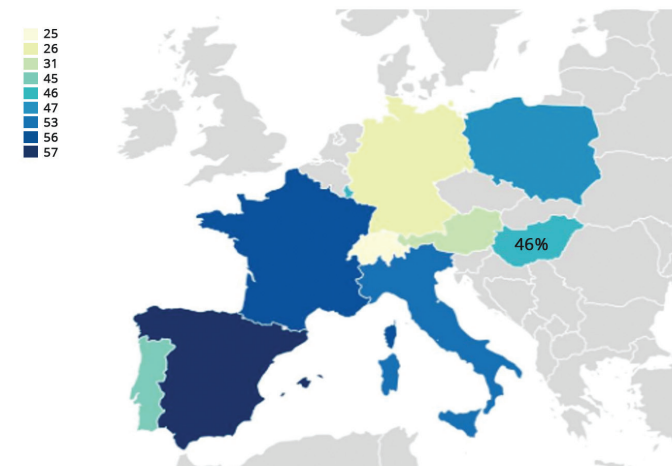
A részleteket illetően a legfontosabb megállapítás, hogy a válaszadók **43 százaléka nem rendelkezik még nyugdíjcélú megtakarítással**, bár 62 százalékuk érdeklődését fejezte ki ezek iránt. A nem megtakarítók 42 százaléka ugyanakkor azt mondta, hogy jelenleg nem engedheti meg magának ilyen célú megtakarítás megkezdését. A jelenleg nem megtakarítók aránya az átlagnál magasabb a nők (47 százalék, míg a férfiaknál 40 százalék), a fiatalok (18–35 év között 47 százalék), az alacsonyabb iskolai végzettségűek (50 százalék) és a munkanélküliek, illetve részmunkaidőben dolgozók körében. Az eredményeket az 1., a 2. és a 3. ábra mutatja be.

1. ábra: Van-e megtakarítása nyugdíj-kiegészítés céljából?

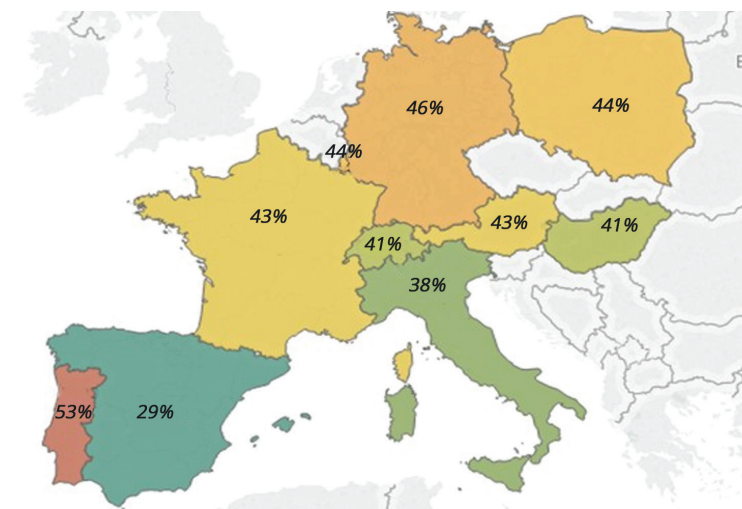
Forrás: Insurance Europe, gfs-zürich

2. ábra: Nyugdíjcélú megtakarítással nem rendelkezők aránya

Forrás: Insurance Europe, gfs-zürich

3. ábra: Akit érdekel a nyugdíjcélú megtakarítás, de nem engedheti meg magának

Forrás: Insurance Europe, gfs-zürich

Számos kérdés vonatkozott a nyugdíj-megtakarításokkal szembeni elvárásokra is. Messze a **legfőbb prioritásnak számít a biztonság** a befektetett összeget illetően, ezt a prioritási szempontok felsorolásakor 60 százalék tette az első helyre. Emellett a **fizetési rugalmasság** (hozzájárulás növelésének/felfüggesztésének lehetősége: 33%), a **megtakarítások örökölhetősége** (32%) és a **likviditás** (nyugdíj előtti hozzáférhetőség: 32%) is fontos szempontok.

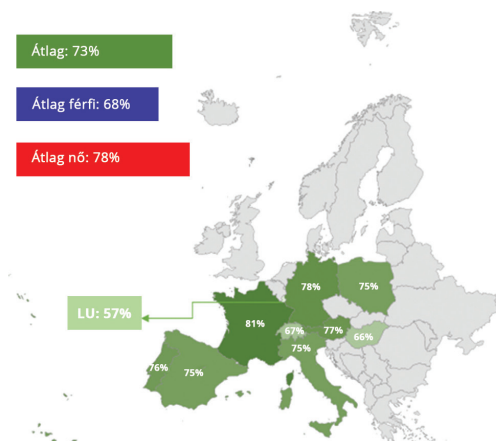
A hosszú távú megtakarítások esetében kevésbé fontosnak tartották a válaszadók a költségeket (28%), az adókedvezményeket (26%), vagy éppen azt, hogyan teljesít a befektetésünk (14%). A legkevésbé a megtakarítások hordozhatósága érdekelte őket Európán belül (10%). Természetesen az életkor, a foglalkoztatási helyzet vagy a nem erősen befolyásolják az egyéni preferenciákat.

A biztonság vs hozam kérdése, vagyis hogy mibe fektessünk, különösen érdekes a biztosítók számára. Külön kérdés vonatkozott arra, hogy havi 32 000 forint befektetése esetén milyen elvárásai vannak a megkérdezettnek húszéves távlatban:

- „Szeretnék bizonyos lenni abban, hogy legalább a befektetett összeget visszkapom, esetleg valamivel többet, így 32.000-45.000 forint közötti összeget kapok. (Ami 0% és 1,75% éves hozamnak felel meg 20 év után.)”
- „Szeretnék magasabb hozamban részesülni, még akkor is, ha ez azt jelenti, hogy el is veszíthetem a pénzem egy részét, így 20.000-59.000 forint közötti összeget kapok. (Ami -2,5% és 3% éves hozamnak felel meg 20 év után.)”

A megkérdezettek 73 százaléka a kockáztatás helyett a biztonságot választotta, vagyis inkább szeretne bizonyos lenni abban, hogy legalább a befektetett összeget visszkapja majd. A nők 78, a részidős munkások 77 és a férfiak 68 százaléka nyilatkozott így. (4. ábra)

4. ábra: Erős igény a garanciák iránt

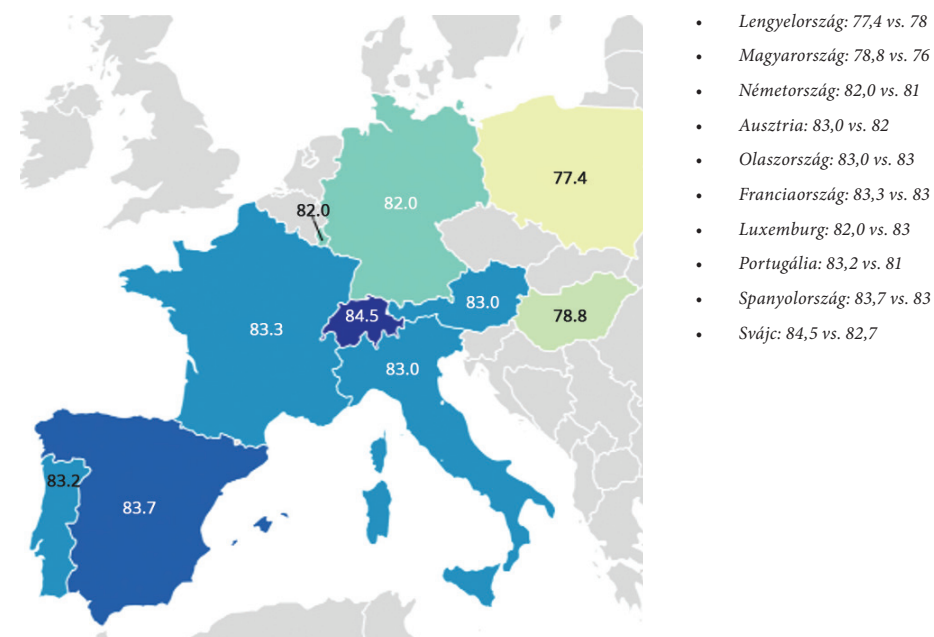
Forrás: Insurance Europe, gfs-zürich

A biztosítók által kínált nyugdíjtermékek egy része széles körű kockázatokkal – például halálozás, rossz egészségi állapot – szemben, illetve hosszú élettartam esetén is képesek pénzügyi védelmet nyújtani. A megkérdezettek szignifikáns hányada hajlandó fizetni is ilyen kiegészítő fedezetekért. (Zárójelben a százalékos arány, hogy hányan fizetnének az adott, nyugdíj-megtakarítást kiegészítő fedezetért.)

- Védelem arra az esetre, ha a vártnál tovább élek, és felélem a megtakarításaimat.” (Ún. longevity risk: 43%)
- „Védelem a kedvezményezettjeimnek arra az esetre, ha a nyugdíjkorhatár elérése előtt/után halok meg”. (Ún. mortality risk: 46%).
- „Védelem, amely lehetővé teszi számomra, hogy továbbra is fizessem a nyugdíj-megtakarítási összeget, ha sérülés/rokkantság miatt elveszítem a jövedelmemet”. (Ún. morbidity risk: 40%)

Kicsit mellékvágány, de érdekes és a longevity risk szempontjából lehet lényeges, hogy a felmérés rákérdezett a válaszadónál, mit gondolnak, hány évig fognak élni. Az adott ország statisztikai átlagához közeli válaszok születtek, amit az 5. ábrán láthatunk.

5. ábra: Egyének becsült várható élettartama

Forrás: Insurance Europe, gfs-zürich

Ami a kifizetési preferenciákat illeti, a válaszadók többsége elvben általában a járadékfizetést („egy előre meghatározott, rendszeres jövedelmet kapni az életem hátralévő részében”: 46%) és a rugalmas kivételeket rendszeres időközönként (30%) preferálja az egyösszegű kifizetés („a nyugdíj során magam kezelem a tőkém”: 19%) helyett. (A nyugdíj-megtakarítás más célokra történő felhasználását, például adósságfizetésre, ingatlanvásárlásra, egyéb kiadásokra csak 5 százalék preferálta). Viszont itt azt tapasztaljuk, hogy több, pontosabb információ hatására módosulnak

a preferenciák. A következő lépésben az általánosság helyett úgy konkretizálták a kérdést, hogy amikor a válaszadó nyugdíjba megy, melyik lehetőséget részesítené előnyben?

- A. „16 000 000 forintot kapni egy összegben nyugdíjba vonuláskor”
B. „810 000 forintot kapni nyugdíjba vonulás után minden évben életem hátralévő részében”

Ezekre a lehetőségekre már fele-fele arányban osztottak meg a válaszok.

Arról, hogy a nyugdíjjal kapcsolatos megalapozott döntések meghozatalához a megtakarítóknak megfelelő információkra van szükségük, egy másik kérdéscsoportból is megerősítést kapunk. („Mielőtt megvásárolna egy nyugdíjterméket, milyen információt tartana különösen fontosnak a választásnál?” Illetve: „Miután megvásárolt egy nyugdíjterméket, milyen információt tartana különösen fontosnak a nyugdíjhelyzetének felmérésénél?” Mindkét esetben legfeljebb öt válasz megjelölésére kérték a kitöltőket.) A válaszadókat **leginkább a garanciákkal kapcsolatos információk érdeklik** mind szerződéskötés előtt (64%), mind a szerződést követően (51%). A tájékozódás szintjén már a második legfontosabb dologként jöttek elő a költségek („a lehető legkevesebb költséget szeretném még akkor is, ha a szolgáltatás mértéke és minősége alacsonyabb”: 63, illetve 50%), harmadik helyen a kockázatok (például lehetséges veszteségek: 56 vs. 42%), majd a kifizetési formákkal (46 vs. 41%) és a befektetési teljesítménnyel (43 vs. 43%) kapcsolatos információk. A legkevésbé fontosnak a befektetési stratégiákkal, az országok közötti hordozhatósággal és a szolgáltatóváltással kapcsolatos információk számítanak.

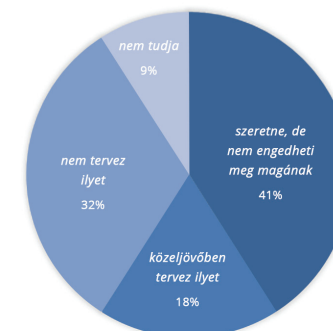
A nyugdíjjal kapcsolatos megalapozott döntések meghozatalához a megtakarítóknak megfelelő információkra van szükségük.

A megkérdezettek **67 százaléka** ezeket az információkat **digitálisan szeretné megkapni**. Különösen a felsőfokú végzettségűek (74%), a férfiak (71%), illetve a 18–35 év közöttiek (70%) körében magas ez az igény, bár a fiatalok tekintetében akár meglepetésként is értelmezhető az átlag közeli érték.

A további részletek, az egyes országok eltérései a benchmarktól, illetve azon belül a kirívóan eltérő válaszokat adó alcsoportok különbözősége természetesen még számos érdekességet kínál az elmélyült kutatóknak, árnyaltabb következtetésekkel. Számunkra most a magyar sajátosságok, illetve az átlagtól való eltérések lehetnek érdekesek.

A magyar válaszadóknak az átlagnál magasabb része, 46 százaléuk válaszolt úgy, hogy **nem rendelkezik még nyugdíjcélú megtakarítással**, bár 59 százaléuk érdeklődését fejezte ki ezek iránt. (6. ábra) A magyar fiatalok körében 53 százalék azoknak az aránya, akik nem rendelkeznek nyugdíjcélú megtakarítással, és az alsófokú végzettségűek körében is magas (62%) az arány. Az európai átlagnál alacsonyabb magyarországi nyugdíj-megtakarítási hajlandóságot már korábbi felmérés is megállapította. (Horváth, 2016)

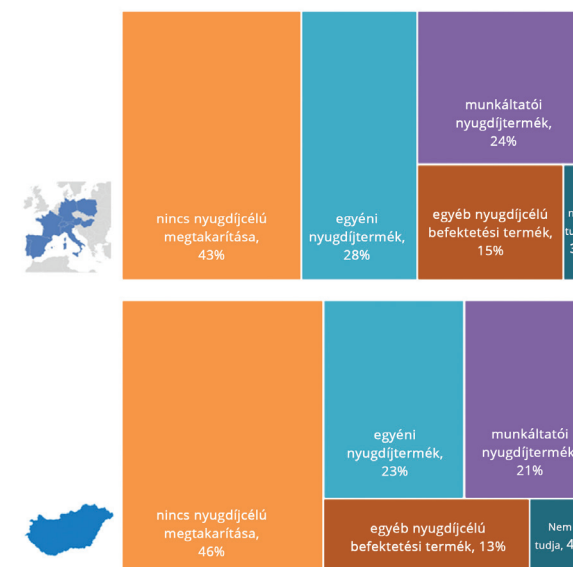
6. ábra: A jelenleg NEM megtakarító magyarok többsége érdeklődést mutat

Forrás: Insurance Europe, gfs-zürich

A megtakarításokkal rendelkezők körében a különböző nyugdíjtermékek megoszlása hasonló a benchmarkhoz, az egyéni és munkáltatói nyugdíjtermékek dominálnak. (Munkáltatóinak minősül például a foglalkoztatói nyugdíjpénztár, munkáltató által támogatott önkéntes nyugdíjpénztári befizetés, magánnyugdíjpénztár. Egyéni például a nyugdíjbiztosítás, NYESZ, egyénileg fizetett önkéntes nyugdíjpénztár. Az egyebekben például az életbiztosítások értendőek, de nem tartoznak ide a bankbetétek, megtakarítási számlák és az ingatlan.) (7. ábra)

7. ábra: Nyugdíjcélú megtakarítások jelenlegi helyzete

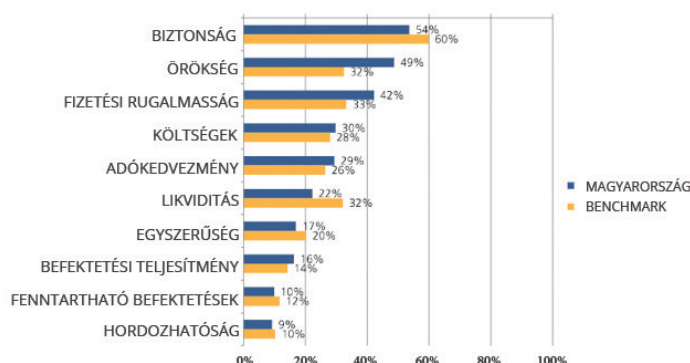

Forrás: Insurance Europe, gfs-zürich

A magyar megtakarítók szintén a garanciát tekintik a legfontosabbnak, azt, hogy legalább a befektetett összegeket visszakapják, de a benchmarknál lényegesen többen tartják fontosnak az örökölhetőséget és a fizetési rugalmasságot (szüneteltetés, többletbefizetés lehetősége), és kevesebbre értékelik a likviditást (a megtakarításhoz való hozzáférést a nyugdíj előtt). (8. ábra)

8. ábra: Nyugdíj-megtakarítással kapcsolatos preferenciák

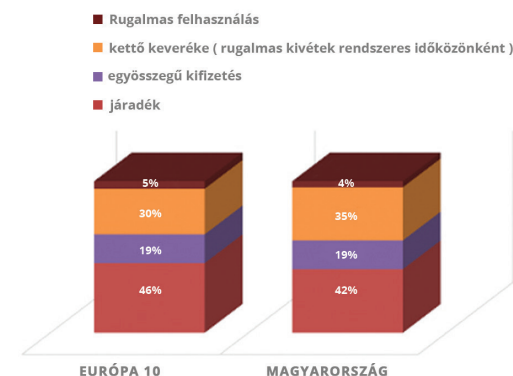
Forrás: Insurance Europe, gfs-zürich

A többi európai országhoz képest kevésbé biztonsági játékos a magyar. Hosszú távú – húszéves – befektetések kapcsán a benchmarknál lényegesen kevesebben (57%) szeretnék biztosak lenni abban, hogy legalább a befektetett összeget visszakapják, 43 százalék hajlandó kockáztatni az esetleges magasabb hozam érdekében. Némileg meglepő módon a 35 év alatti fiatalok (64 vs. 36%), valamint a nők (60 vs. 40%) óvatosabbak az európai átlagnál, míg a férfiak (54 vs. 46%) vakmerőbbek.

A biometrikus kockázatok közül leginkább a halálozási kockázat nyugtalanítja a magyarokat. A viszonyítási átlagnál szignifikánsan többen, 55 százaléknyan lennének hajlandóak fizetni a nyugdíj-megtakarításuk kiegészítő fedezeteként azért, hogy a kedvezményezettek a biztosított elhalálása esetén védelmet élvezzenek. Túlélési kockázatra 40 százalék, betegségi kockázatra 42 százalék lenne hajlandó kiegészítő biztosítást kötni.

A kifizetéssel kapcsolatban a magyar elképzelések nem térnek el lényegesen az európai átlagtól. Valamivel kevesebben szeretnék járadékot, valamennyivel többen rugalmas kivételek lehetőségét rendszeres időközönként, és a fele-fele európai aránnyal szemben 49 százaléknyan szeretnék egy összegben felvenni a nyugdíjkorhatárt elérve a 16 millió forintot, 51 százalék inkább az évi 810 ezer forintos járadékot választaná. (9. ábra)

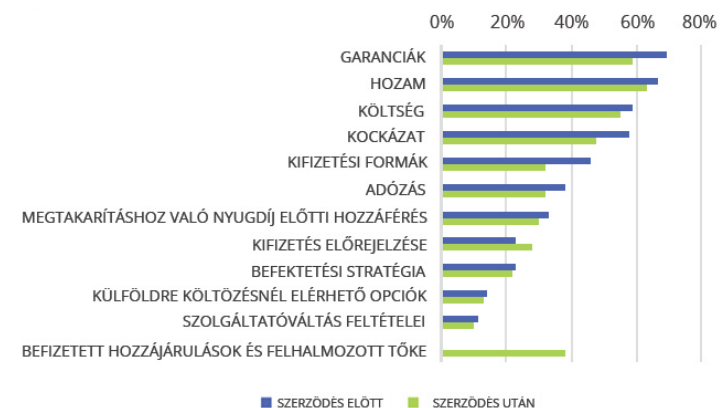
9. ábra: Kifizetéssel kapcsolatos preferenciák

Forrás: Insurance Europe, gfs-zürich

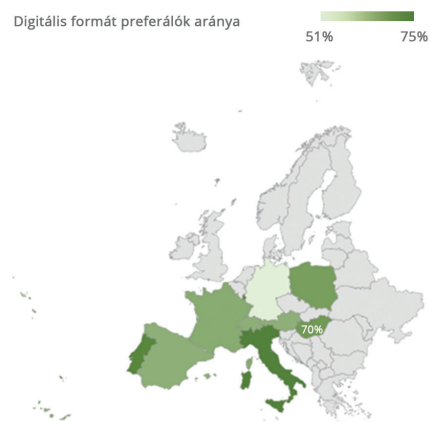
A szerződés kötése előtt, illetve azt követően elvárt információk a magyar válaszadók esetében hasonlóak a benchmarkhoz, ugyanaz az öt legfontosabb, csak más sorrendben. A legfontosabbak a garanciák (legalább a befektetett tőkét szeretném visszakapni), de ezt követően a hozamról, a költségekről, a kockázatokról, illetve a kifizetési formákról szeretnék leginkább tájékozódni, mind szerződés kötése előtt, mind pedig utána. A benchmarknál szignifikánsan nagyobb szerepe van az adókedvezményekről kapott információknak is. (10. ábra)

10. ábra: Fontosnak tartott információk

Forrás: Insurance Europe, gfs-zürich

A digitális formában való tájékoztatás igénye valamivel magasabb, mint a benchmark (70%), de itt is meglepő, hogy a korosztályok tekintetében a 35 év alattiak körében a legalacsonyabb (68%). (11. ábra)

11. ábra: Digitális tájékoztatás iránti igény

Forrás: Insurance Europe, gfs-zürich

A felmérés alapján az Insurance Europe szakértői úgy látják, hogy az európai lakosság körében tovább kell növelni a pénzügyi tudatosságot, illetve a nyugdíjcélú megtakarítások iránti igény szükségességét. A nyugdíjtermékeknek pedig fogyasztóközpontúaknak kell lenniük, és valós igényeken, valamint szükségleteken kell alapulniuk.

IRODALOMJEGYZÉK

Insurance Europe: Pension Survey
<https://insuranceeurope.eu/what-do-europeans-want-their-pension-savings> Letöltés ideje: 2020.09.11
Horváth Gyula: Felkészültünk a nyugdíjra? Biztosítás és Kockázat 3. évfolyam 3. szám
<https://mabisz.hu/wp-content/uploads/2018/08/biztositas-es-kockazat-3-evf-3-szam-5-cikk.pdf>
<http://dx.doi.org/1018530/BK.2016.3.80> Letöltés ideje: 2020.09.11